

RAHUHARIDUS

EVE MÄGI

18.08. 2015

ESIMESED MÕTTED RAHUHARIDUSEST

Mis on rahuharidus?

Millega rahuharidus teie jaoks seostub?

Kuidas on rahuharidus õppekavas esindatud?

Googeldades (seisuga 12.08.2015):

„Rahuharidus“ – 418 vastet

„Peace education“ – 53 300 000 vastet

RAHUHARIDUSE MÕISTE

Rahuharidus (RH)

- **hariduspoliitika** (*education policy*)
  - **pedagoogika suund** (*pedagogy*)
  - **kaasav praktiline lähenemine** (*engaged educational practice*)
  - **planeerimise viis** (*planning*)
- on rahu saavutamise ja säilitamisega seotud pädevuste edasiandmine ja rakendamine
- reflekteeriva ning kaasava osaluse võimekuse arendamine

RAHUHARIDUSE EESMÄRK

Eesmärk edendada, arendada õpilastes võimelisust kriitiliselt mõelda kohalike ja globaalsete probleemide üle, mida peetakse takistuseks (ülemaailmsele) rahule

Probleemide lahendamine rahumeelsel teel ja inimsuhete (sh suhtlemise kvaliteedi) edendamise kaudu

RAHUHARIDUSE ALUSED

Vägivald kõigis oma vormides (otsene, strukturealne ja kultuuriline) pärsib inimese potentsiaali realiseerumist

Asümmetrilised võimusuhted toodavad ebavõrdsust ühiskonnas

Õpetajatel on võimalus arendada pädevusi ja rahumeelset maailmavaadet, muutes õppeprotsessi tähenduslikuks just kohalikke olusid ja õpilaste eripära arvestades

Hariduse kaudu on sotsiaalne muutus võimalik

KUIDAS LÄHENEDA RAHUHARIDUSELE?

I Konfliktide ja sõja ennetamine

- Kadu, kulud
- Vägivalla ennetamise strateegiad

II Sotsiaalsete teemade ring rahuhariduses

- inimõigused
- sotsiaalne õiglus

III Intra- ja interpersonaalsed teemad rahuhariduses

- enesetunnetus
- sotsiaalsed oskused

Smith 2010

ÜRO 2011; California State University 2011; Webware Works 2009

RAHU TÄHENDUS ÕPILASTE JAOKS

Kui kõigil on hea olla, inimesed on rahul oma eluga.

Samuti tähendab see muidugi ka sõja puudumist (16, N)

Kui pole sõda (riikide vahel) või see, et kõik on rahulik mõne inimeste vahel (16, M)

Ilma segavate faktoriteta aega (17, N)

Kui inimesed ei ole närvilised ega kättemaksuhimulised, aga on leplikud ning mõistlikud (16, N)

Hingerahu. Inimese rahulolu saavutatu üle (17, N)

Kui kõik on vaikne ja ilus, jõulude ajal on rahu (16, M)

POSITIIVNE JA NEGATIIVNE RAHU

Sotsiaalsest keskkonnast lähtuvalt defineeritud

Negatiivne rahu – otsese (nt füüsilise) vägivalla puudumine

Saavutatakse vägivalla eemaldamisega

Positiivne rahu – kaudse (nt diskrimineerimine) vägivalla ja ebaõigluse puudumine + koostöömustrite kvaliteet

Saavutatakse kaasamise ja koostöö arendamise kaudu

RAHUHARIDUSE SUUNAD

Haridus rahu jaoks (*education for peace*)

- Eesmärk on rahumeelsete suhete arendamine
- Väärtushinnanguline ehk afektiivne lähenemine

Haridus rahust (*education about peace*)

- Eesmärk on teadlikkuse arendamine rahu saavutamise ja konfliktide lahendamise oskuse õpetamine
- Tunnetuslik ehk kognitiivne lähenemine

RAHUHARIDUSE ÕPETAMINE

Mõistmine algab isiklike kogemuste ja oma keskkonnas tajutu mõtestamisest

Õppekava

- Terviklik e. holistiline lähenemine (sh ainete lõiming; lokaalne ja globaalne kontekstis koos, õppeastmete vaheline seostatus ja järjepidevus)

Õppeprotsess ja õppetöö korraldus

- RH sisu ja väärtusi peegeldav õpikeskkond

Rollimudel õpetamisel

- Tasakaalukas ja kaasav õpetamise stiil, domineerimisest hoidumine, õppijale autonoomsuse võimaldamine

PÕHIKÜSIMUSED

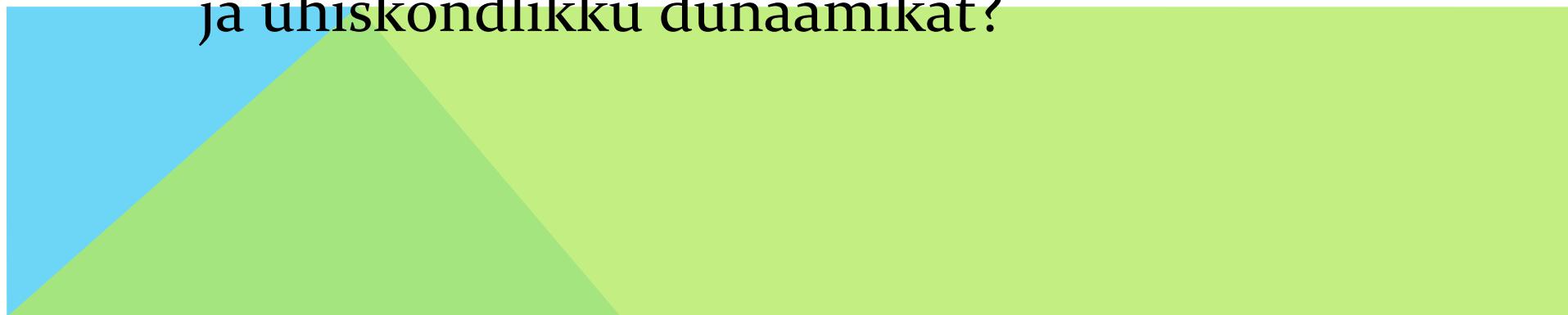
Kuidas saavutada rahu?

Kuidas säilitada rahu?

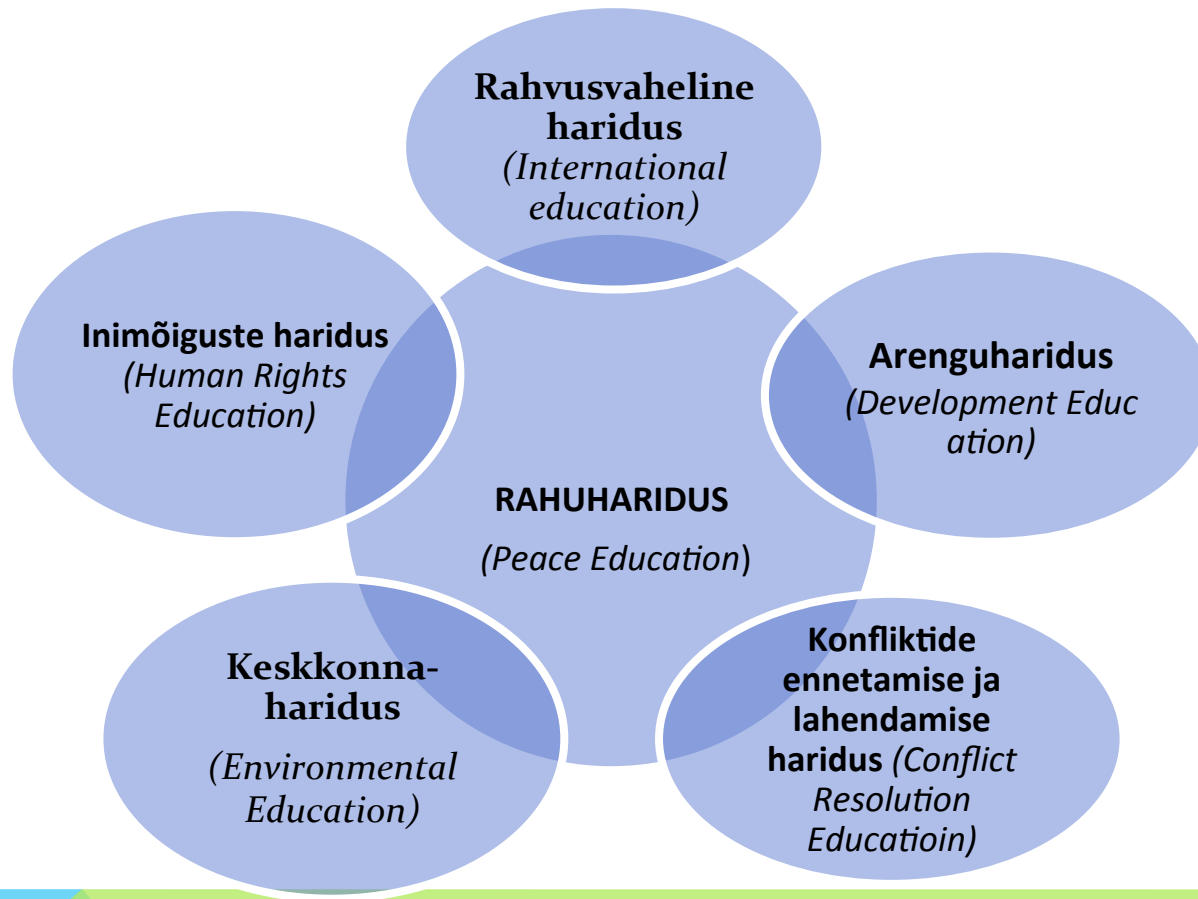
Kuidas vältida igat tüüpi otsest ja kaudset (sh kultuurilist) vägivalda?

Kuidas käsitleda integreeritult lokaalseid ja globaalseid teemasid?

Kuidas tagada õppijale autonoomsus, võimaldades tal mõista üksikisikute kogemusi ja ühiskondlikku dünaamikat?

RAHUHARIDUSE VALDKONNAD

PÕHIMÕISTED

Rahu

Rahu puudumine

Sõda

Sõja puudumine

Vägivald

Vägivalla puudumine

Riigikodanik

Maailmakodanik

Koostöö

Võistlus

MEETODI NÄIDE

Semantilist diferentsiaali skaalad (Osgood 1957)

Tee ristike sulle sobivasse kohta igal hinnanguskaalal, mõeldes mõistele „koostöö“.

	1	2	3	4	5	6	7	
Hea	___	___	___	___	___	___	___	Halb
Ilus	___	___	___	___	___	___	___	Inetu
Puhas	___	___	___	___	___	___	___	Mäardunud
Meeldiv	___	___	___	___	___	___	___	Ebameeldiv
Tugev	___	___	___	___	___	___	___	Nõrk
Suur	___	___	___	___	___	___	___	Väike
Raske	___	___	___	___	___	___	___	Kerge
Kiire	___	___	___	___	___	___	___	Aeglane
Aktiivne	___	___	___	___	___	___	___	Passiivne
Terav	___	___	___	___	___	___	___	Nüri

Avatud vastustega küsimustik, näide

Palun selgita, mida sinu jaoks tähendab mõiste „koostöö“?

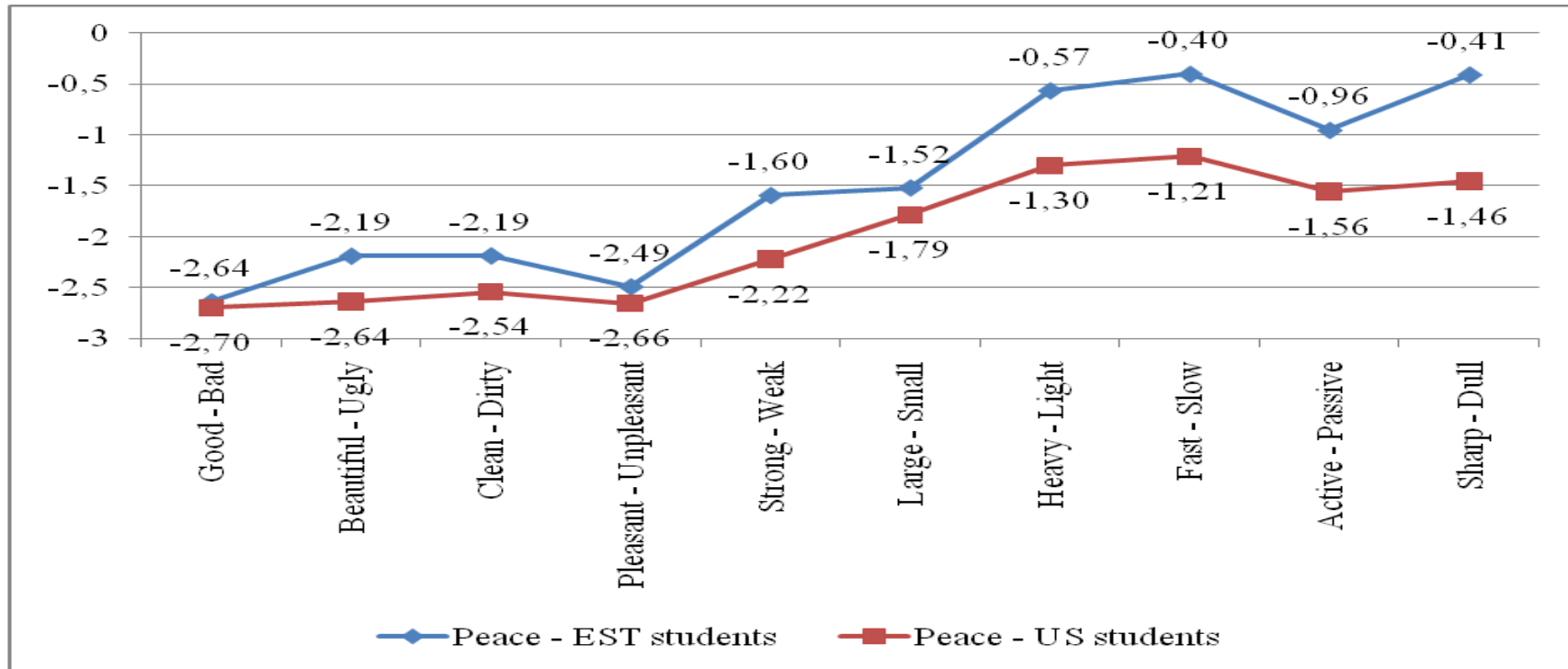
UURIMUSED NÄITAVAD, ET ...(1)

Rahuharidusega seonduvate põhimõistete tähendused mõnevõrra erinevad eestlastest ja ameeriklastest õpilaste vahel

Kõige suurem erinevus esines mõistete “rahu” ja “koostöö” osas, kus ameeriklased omistasid “koostöö” mõistele oluliselt positiivsema tähenduse võrreldes eestlastega

Ameeriklased kirjeldasid “maailmakodaniku” mõistet positiivsema ning hinnatumana kui eestlased

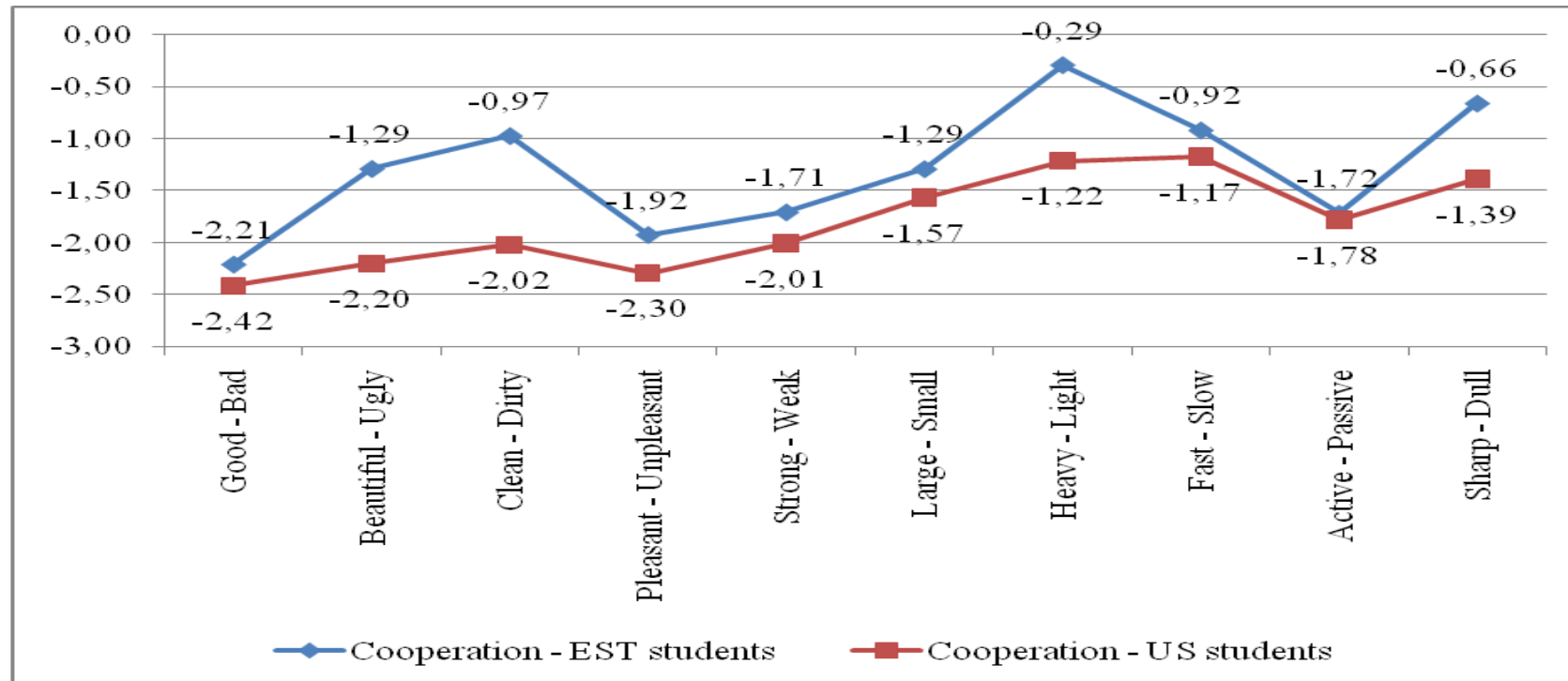
TULEMUSED: “RAHU”

Ameeriklastest õpilased omistasid “rahu” mõistele oluliselt positiivsema tähenduse võrreldes eestlastega. Eesti õpilased tajusid “rahu” inetu, märdunu, nõrgema, väiksema, kergema, aeglasema, passiivsema ning nürimana

TULEMUSED: “KOOSTÖÖ”

Ameeriklastest õpilased omistasid “koostöö” mõistele oluliselt positiivsema tähenduse võrreldes eestlastega. Eestlased tajuvad “koostööd” halvema, inetu, märdunu, ebameeldiva, nõrgema, väiksema, kergema ning nürimana

KOOSTÖÖ TÄHENDUS ÕPILASTE JAOKS

Kui inimesed teevad tööd ja suudavad jääda ühele nõule ja ei hakka vaidlema (16, M)

See on mitme inimese ühine töö, mida tehes arvestatakse teistega ning töökoormus on jaotatud osalevate inimeste vahel. Üks olulisemaid aspekte selle juures on, et kõik töös osalejad annavad endast 100% ning nad ei vea teisi alt (16, N)

Töö inimeste vahel, kus arvestatakse üksteisega ja kuulatakse kõigi arvamust (15, M)

MAAILMAKODANIKU TÄHENDUS ÕPILASTE JAOKS

Isik, kes on kodanik riigis, mis kuulub mingisse maailmaühendusse. Tema elu mõjutavad ka maailmas toimuvad muutused ning otsused. Seega oleme ka meie eestlased kõik maailmakodanikud (16, N)

Kodanik, kes teab maailmas toimuvast ja arvestab oma otsustes sellega (15, M)

On paljudes riikides nagu oma maa kodanik (16, N)

Inimene, kes teeb maailma jaoks midagi kasulikku (16, N)

Inimene on loodud siia maailma (16, M)

UURIMUSED NÄITAVAD, ET ...(2)

Vanema kooliastme õpilased on rahulike suhete ja rahu saavutamise osas skeptilisemad kui õpilased nooremas koolieas (Spielmann 1986)

Mitmekultuurilise rühma olemasolu iseenesest ei taga interkultuurilise kompetentsuse arengut, vaid selleks on vajalik võimalus peegeldamiseks (Brown 2009)

Konstruktivse probleemide lahendamise 1-nädalase koolituse tulemusel õpetajatele paranes koolikliima eelkõige kool-kodu läbirääkimiste, initsiatiivi näitamise ning õpetajate omavahelise suhtlemise osas. Lühemaajaliste koolituste puhul seda mõju ei tuvastatud (Trinder et al 2010)

RAHUHARIDUS ÕPPEKAVAS I

ÕK sotsiaalainete ainevaldkond rõhutab rahuhariduse elemendina sotsiaalsed pädevust, sh

- Mõista minevikku ja olevikku
- Luua tulevikustsenaariume ja -visioone
- Põhjus-tagajärg seoseid
- Tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat
- kodanikuks olemist
- Tunda kultuurilisi eripärasid
- Huvituda lokaalsest ja globaalsest arengust
- Kujundada oma arvamus
- Olla aktiivne, vastutustundlik
- Väärtustada positiivset suhtumist endasse ja teistesse

RAHUHARIDUS ÕPPEKAVAS II

Sotsiaalainetega taotletakse sarnaselt RH-le terviklikkust ja tervikliku isiksuse arengut, sh:

- Tervikliku ja autonoomse inimese kujunemist,
- Tervikliku arusaama tekkimist ühiskonnas nähtustest, protsessidest, seostest ja mõjust,
- Kultuurilise mitmekesisuse ja demokraatia tähtsuse mõistmist,
- Jätkusuutliku arengu vajadust,
- Üldinimlike ja ühiskondlike väärtuste hindamist, milleks on vabadus, inimväärikus, võrdõiguslikkus, ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne, õiglus, isamaalisus ning lugupidamine enda, teiste ja keskkonna vastu

Näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat ning tal on oskusi ja valmidust ühiskonnaellu sekkuda ja selles osaleda

RAHUHARIDUS ÕPPEKAVAS III

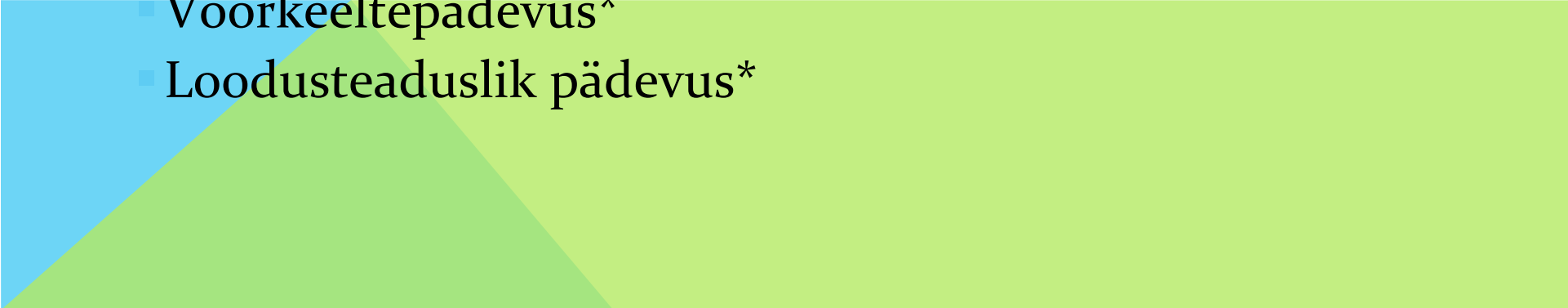
ÕK sotsiaalsed toetavad RH üht kesket eesmärki kujundada alus

- Maailmavaatelise mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega
- Kriitiliseks analüüsiks
- Koostööks
- Probleemilahendamise ja uurimuslike oskuste arenguks

RAHUHARIDUS ÕPPEKAVAS IV

Üldpädevused kui eesmärgid, mille kujundamisel on kasu rahuhariduse lähenemisviisidest

- Väärtuspädevus
  - Enesemääratluspädevus
  - Suhtluspädevus
  - Ettevõtlikkuspädevus,
  - Õpipädevus
  - Emakeelepädevus*
  - Võõrkeeltepädevus*
  - Loodusteaduslik pädevus*
-

RAHUHARIDUS ÕPPEKAVAS V

RH õppekava läbivates teemades

- Väärtused ja kõlblus
- Keskkond ja jätkusuutlik areng
- Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus
- Kultuuriline identiteet
- Teabekeskond

NÄITEHARJUTUS I: PROBLEEMIPUU

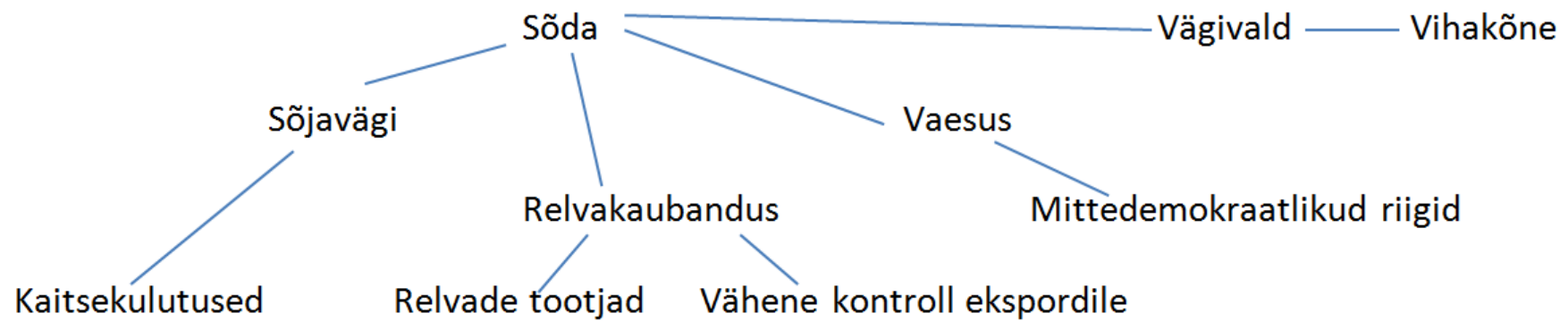
Eesmärk: analüüsida probleemide algpõhjusi, neid visualiseerides ja selle põhjal võimalikke tegevusi kavandades

> 12-aastased, 40 min

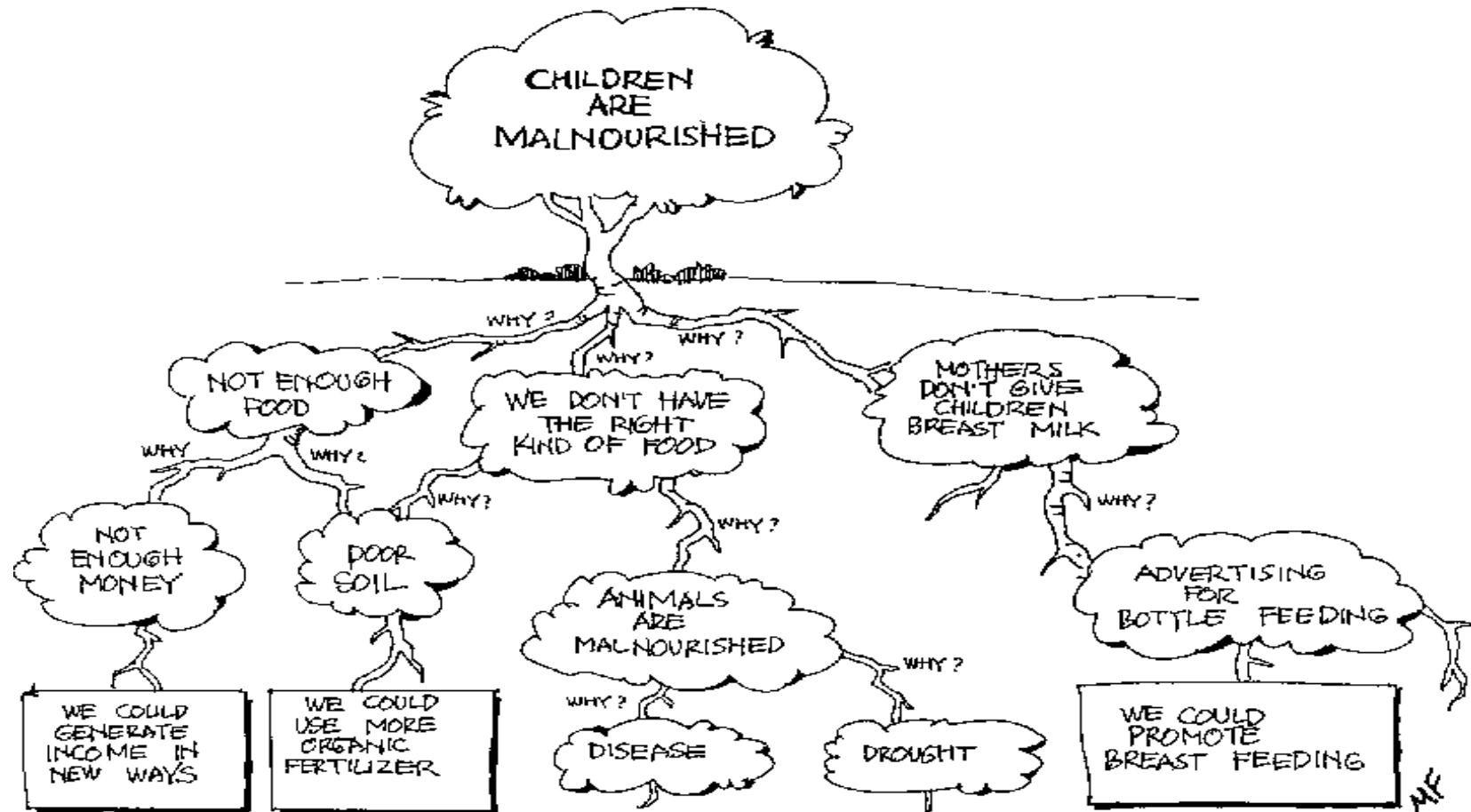
Tegevus:

- Õpilased arutlevad mõnel neile olulisel või ühiskonnas aktuaalsel teemal (nt kaitsekulutused, pagulased), mis sõnastatakse probleemina
- Anda õpilastele nädala jooksul võimalus teema kohta internetist, aja kirjadest, teistelt inimestelt infot koguda
- Tunni toimumise päeval jaotada õpilased rühmadesse ja rühm joonistab probleemipuu, mis võimaldab määratleda probleemi põhjusi
- Koos võrreldakse rühmade probleemipuid ja analüüsitakse põhjusi ja nende seoseid

NÄITEHARJUTUS I: PROBLEEMIPUU NÄIDIS A

NÄITEHARJUTUS I: PROBLEEMIPUU NÄIDIS B

NÄITEHARJUTUS II: RAHUPAPARAZZO

Eesmärk: hinnata, kuid võrd meedia pakub rohkem vägivallega kui rahuga seotud teemasid (vägivallakultuur vs. rahukultuur) ning leida võimalusi olukorra parandamiseks

> 8-aastased, 30 min

Tegevus:

- Õpilased koguvad meediat jälgides fotosid (või videoklippe), mis kujutavad vägivalda ja rahu
- Fotod riputatakse klassis üles, eristades vägivalda ja rahu kujutavad fotod
- Koos arutletakse
  - mitu fotot kummagi kultuuriga seonduvalt leiti?
  - miks on vägivalda kujutavaid fotosid rohkem?
  - kuidas olukorda vastupidiseks pöörata, et vägivalda asemel oleks pildil kujutatud rahu?

NÄITEHARJUTUS III: RAHUROBOT

Eesmärk: arendada sotsiaalseid oskusi, rakendada rahu saavutamiselega seotud praktikaid ning tunnustada kaaslasi

> 6-aastased, 30 min

Tegevus:

- Õpilased on ringis ja määravad kindlaks omadusi, mis aitavad rahu saavutamisele ja säilitamisele kaasa
- Iga õpilase kohta nimetavad õpilased vähemalt 3 omadust ja kõikide omaduste kohta valmib üldine pikem nimekiri
- Järgnevalt joonistatakse ühiselt rahuroboti portree, kelle erinevatele (keha)osadele kirjutatakse õpilaste head omadused, nt Jüri hea kuulamisoskus, Emma huumorimeel

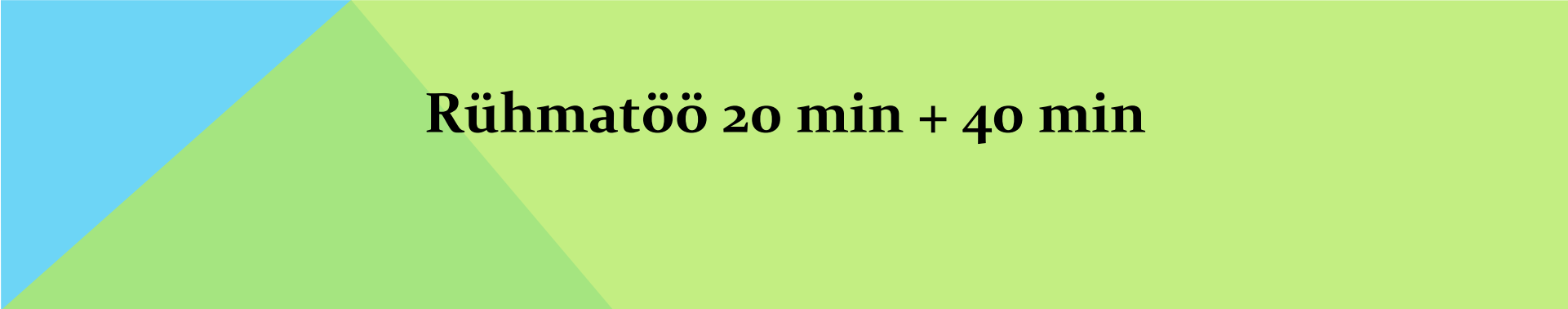
NÄITEHARJUTUS III: RAHUROBOT

- Koos arutletakse
  - kas sa nautisid tundi?
  - kas tundsid end mugavalt, kui sinu kohta omadusi valiti?
  - kas tundsid end mugavalt teiste kohta omadusi valides?
  - kui sageli sa teisi tunnustad? Kas see võiks olla midagi, mida sagedamini teha?
  - mis on rahumeelse inimese omadused? Kas kõikidel inimestel võivad need omadused olla?
  - kas sul võiksid kõik need omadused olla, kui sa selle kallal töötaksid? Kuidas sa saad seda teha?

RIKASTAME ÜKSTEIST NÄITEHARJUTUSTEGA

**Koosta ja jaga rahuhariduse ülesannet,
mida oled läbi viinud või mida tahaksid
proovida õpilastega koolis**

Rühmatöö 20 min + 40 min

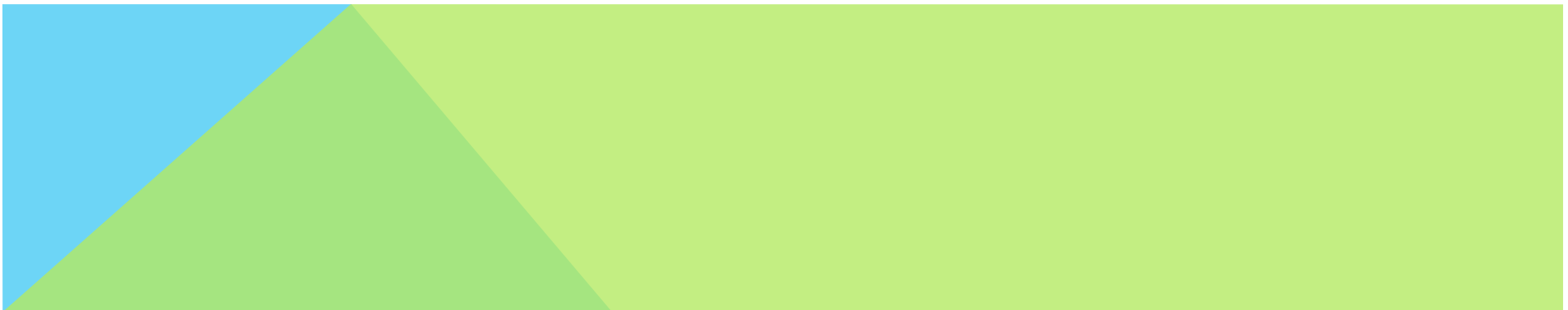
INSPIRATSIOONI JA ABI RAHUHARIDUSE ÕPETAMISEL

[Rahuhariduse ülesandeid](#)

[United States Institute of Peace \(USIP\)](#)

[Relvakonfliktid ja rahu edendamine maailmakaardil](#)

[Rahuhariduse materjale](#)

Eve.Magi@praxis.ee

